

TILBURG

Jaargang 3, nr. 3
oktober 1985

Tijdschrift voor geschiedenis,
monumenten en cultuur
Verschijnt vier maal per jaar

ISSN: 0168-8936

Uitgave

Stichting tot Behoud van
Tilburgs Cultuurgoed
K.v.K. S 096029

Redactie

Ronald Peeters
Ton Wagemakers

Stukken voor de redactie te zenden
aan redactie-secretariaat
Montfortanenlaan 96,
5042 CX Tilburg.

Abonnementen

Jaarabonnement f 27,50
instellingen en bedrijven f 32,50
Losse nummers f 6,95
(verkrijgbaar in de boekhandel)
Abonneren door overmaking
op de rekening van
de Stichting tot Behoud van
Tilburgs Cultuurgoed,
Beeklaan 57,
5032 AB Tilburg.

AMRO-bank rek.nr. 42.81.63.343,
gironummer bank 1091055
onder vermelding van
"abonnement 1985".

Omslagfoto:

N. van Blerk, firma in brandkas-
ten, kluisdeuren en branddeuren.
Foto ca. 1915.

Foto's:

Coll. Gemeentearchief Tilburg.
(tenzij anders vermeld)

Druk: H. Gianotten b.v. Tilburg

Ten geleide

Het industriële verleden van Tilburg beperkt zich niet alleen, zoals algemeen wordt aangenomen, tot de textielnijverheid. In vorige nummers van dit tijdschrift publiceerden wij naast textielhistorische bijdragen ook over de leerbewerker (1983 nr. 1), een drukker (1984 nr. 1) en de ballenmakerij in Goirle en Tilburg (1985 nr. 2). In deze aflevering willen wij speciale aandacht schenken aan twee andere bedrijfstakken: de metaalnijverheid en de sigarenmakerijen, respectievelijk geschreven door Giel van Hooff en Ton Thelen.

Gemeentearchivaris drs. G.J.W. Steijns besluit dit nummer met een persoonlijk In Memoriam voor oud-gemeentearchivaris drs. H.J.A.M. Schurink.

De redactie

Deze uitgave werd mede mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van Boekhandel Gianotten B.V., Vollenhoven Groot-Olie B.V. en Melis Gieterijen B.V.

Inhoud

De metaalnijverheid in Tilburg 1830-1900 Giel van Hooff	4
Sigarennijverheid in Tilburg Ton Thelen	9
Bij het overlijden van drs. H.J.A.M. Schurink Archivaris van Tilburg 1941-1972 G.J.W. Steijns	17
Tilburg kort	18

Bij het overlijden van drs. H.J.A.M. Schurink Archivaris van Tilburg 1941-1972

door G.J.W. Steijns

Op 2 juni 1985 is in zijn woonplaats Venlo op 77-jarige leeftijd drs. H.J.A.M. Schurink overleden; ver van de stad waar hij bijna 32 jaren gemeentearchivaris was.

Die afstand was door hem zeer bewust gewild, en voor degenen die deze sympathieke, maar ook zeer gevoelige mens gekend hebben, was het ook volstrekt begrijpelijk dat hij daarvoor na zijn pensionering, op 1 november 1972, had gekozen. Dat wil niet zeggen dat ze hem ook uit hun herinnering hebben laten verdwijnen. Ik denk dat erg veel Tilburgse vrienden van Harrie Schurink hem dankbaar gedenken, juist vanwege de attente vriendschap en belangstelling die ze van hem ondervonden. Zij zullen het daarom, ondanks het respect dat ze voor zijn beslissing hadden, nog maar slecht kunnen verwerken, dat ze hem in zijn laatste vaak moeilijke jaren diezelfde attentie niet meer hebben kunnen bewijzen. Zij kunnen zich misschien toch troosten met de gedachte dat hij zich ook al vóór zijn pensionering in vakanties en weekeinden altijd bij zijn zus in Venlo terugtrok en daar de nodige rust vond.

In oktober 1940, nog voordat er een oproep was geweest, solliciteerde de neerlandicus met onderwijsbevoegdheid geschiedenis Schurink naar de functie van gemeentearchivaris van Tilburg. Nadat zijn voorganger, dr. J.A.B.M. de Jong, was benoemd tot stadsarchivaris van Nijmegen. Hij kon weten dat de vakature in Tilburg bestond, omdat hij ook bij de selectie in Nijmegen tot de laatst overgebleven kandidaten had behoord. Schurink, die op 6 oktober 1907 in Maarssen (Utrecht) uit Twentse ouders was geboren, had na zijn middelbare school in Venlo en zijn studie te Nijmegen (1934 doctoraal examen) enige jaren in diverse tijdelijke functies bij het onderwijs gewerkt, maar was in 1939 vrijwillig geworden op het rijksarchief in Gelderland. Op 6 november van dat jaar behaalde hij wat toen heette het diploma wetenschappelijk archiefambtenaar "der eerste klasse". Zijn stagewerkstuk was een inventaris van het archief van de heren van Borculo.

Toen hij in 1940 naar Tilburg solliciteerde had hij – weer een tijdelijke – baan in Nijmegen als assistent van de legendarische taalkundige prof. dr. Jac. van Ginneken, bij wie hij "eerlang" hoopte te promoveren. Zover is het nooit gekomen.

Schurink is wel altijd – de kenners van de door hem opgebouwde bibliotheek van het Tilburgse archief zullen het beamen – ten minste net zo geboeid geweest door de Nederlandse taal en de volkskunde als door de geschiedenis. Echter, noch over onderwerpen uit de eerste twee vakgebieden, noch over de geschiedenis van zijn latere ambtsgebied heeft hij ooit een geschrift van enige omvang geproduceerd. Zijn talenten lagen anders. Schurink heeft er namelijk wél voor gezorgd, dat anderen successen konden behalen als publicist. Hij was

het schoolvoorbeeld van de dienstbare archivaris én bibliothecaris, die zelf vrijwel nooit publiceerde, hoogstens documenteerde of mederedigeerde, zoals de boeken "Van Heidorp tot Industriestad" (1955, met J.H. van Mosselveld) en "De opkomst van Tilburg als industriestad" (1959 met H.F.J.M. van den Eerenbeemt). Liefst verleende hij zulke diensten nog anoniem, zoals al het werk dat hij verrichtte als secretaris en samensteller van catalogi ten behoeve van de befaamde tentoonstellingen van de Kunstkring Tilburg in het Paleis-Raadhuis.

Schurink was wars van pretenties en hij kon deze ook op enigszins schuchtere, maar tevens humorvolle en daardoor niet mis te verstane manier bij anderen doorprikken.

Hij was zeer plichtsbewust en ontrok zich niet aan zijn verantwoordelijkheid, maar was zó bescheiden, dat hij daardoor juist die verantwoordelijkheid maar moeilijk aankon.

Zo is het personeelsbestand van het archief in al die jaren slechts langzaam gegroeid. Pas in 1946 kreeg de Tilburgse archivaris een eerste volwaardige ambtelijke medewerker. Bij zijn afscheid bestond de bemanning nog slechts uit vier per-

sonen, wat voor een archiefdienst van de achtste gemeente van Nederland beslist niet overmatig te noemen was. Weliswaar was in 1936 bij de ingebruikneming van het Paleis-Raadhuis aldaar een aparte ruimte voor het archief ingericht, maar die was al bij het aantreden van Schurink veel te klein en zeker voor naoorlogse opvattingen gebrekkig geoutilleerd. Pas in 1959 mocht de in hetzelfde souterrain aanwezige woning voor een inwonend conciërge bij het archief getrokken worden, maar bij die aanpassing lijkt de uiterste zuinigheid in acht te zijn genomen. Zuinigheid was een deugd die Schurink in ruime mate bezat, en tot zijn eigen nadeel had hij ook al te veel begrip voor zulke overwegingen bij zijn overheden.

En toch heeft Schurink onder al die beperkingen gewoekerd met het beschikbare. Zo kon bij zijn 25-jarige ambtsjubileum in 1966 J.H. van Mosselveld een huldigungsartikel in "Brabantia" beginnen met de vaststelling: "het gemeentearchief van Tilburg heeft bij archiefbezoekers de reputatie, op het gebied van serviceverlening een der meest toonaangevende in de provincie te zijn."

Zelf herinner ik me dat zilveren feest nog zeer goed. Ik behoorde tot de bezoekers van de studiezaal, die hij in korte tijd persoonlijk aan zich gebonden had. Met mijn 24 jaren was ik een van de jongsten, maar zeker niet de enige aanwezige jongere! Een van de meest frappante ontdekkingen die je doet als je je verdiept in de tijd dat Harrie Schurink archivaris in Tilburg was, is dat deze in de ogen van velen toch zo op de geijkte karikatuur van de archivaris lijkende mens, zoveel jongeren op het spoor van bronnenonderzoek en archiefstudie heeft gezet. Met enige overdrijving kunnen we zelfs spreken van een "school van Schurink", als we constateren dat op dit moment ten minste een tiental mensen in min of meer leidende functies bij archieven of aanverwante instellingen werkzaam zijn, die als scholier of student geruime tijd in de Tilburgse studiezaal te gast zijn geweest. Inderdaad, vooral de jongere bezoekers heeft hij laten profiteren van zijn attentie begeleiding en eruditie.

Ze zullen hem daarvoor dankbaar zijn en ervoor zorgen dat die traditie van dienstbaarheid niet alleen in Tilburg, maar ook elders wordt voortgezet.